

Marknad
Ulrika Formgren

2015-02-27

MINNESANTECKNINGAR

Elmarknadsrådets möte 2015-02-10

Närvarande

Johan Schönström, BillerudKorsnäs

Stefan Braun, Bixia

Martin Brink, DinEL

Björn Klasman, Energimarknadsinspektionen

Torbjörn Forsberg, EON Energy Trading

Jan-Ola Silver, Fortum

Stig Åhman, Nord Pool Spot (från punkt 11)

Magnus Thorstensson, Svensk Energi

Lars Johansson, Trafikverket

Daniel Nordgren, Vattenfall AB

Johan Linnarsson, Sweco (punkt 3)

Thomas Tagesson, Svenska kraftnät, tf ordförande

Ulrika Formgren, Svenska kraftnät, sekreterare

Tania Pinzon, Svenska kraftnät

Anna Guldbrand, Svenska kraftnät (punkt 4-5)

Fredrik Wik, Svenska kraftnät (punkt 7-8)

Anders Larsson, Svenska kraftnät (punkt 9)

Jenny Lagerquist, Svenska kraftnät (punkt 10)

Robert Thelander, Svenska kraftnät (punkt 11)

Christina Simón, Svenska kraftnät (punkt 15)

Frånvarande

Fredrik Lind, Bergen Energi

Mia Hansson, Energi Försäljning Sverige

Kaj Forsberg, Energimarknadsinspektionen

Tomas Hirsch, SSAB EMEA

Ulla Sandborgh, Svenska kraftnät

1 Dagordningen fastställs

Thomas Tagesson hälsade välkommen och meddelade att han är ordförande för dagens möte då Ulla Sandborgh hade förhinder att närvara.

Tagesson meddelade att det är många punkter på agendan och att punkten 16 Representation i Elmarknadsrådet därför utgår och flyttas till nästa möte. Dagordningspunkterna är något omflyttade jämfört med utskickat agenda.

Johan Schönström hade en övrig fråga till Nord Pool Spot om second auction, vilken beslöts att lyftas på NPS:s punkt på dagordningen.

Dagordningen fastställdes.

2 Föregående mötesanteckningar

Tagesson gick igenom minnesanteckningar från föregående möte.

Tagesson konstaterade angående två övriga frågor från Magnus Thorstensson att dessa finns på dagens agenda: information om Hansa Power Bridge och Tennenet/Energinet.dk-studien. Tagesson återkopplade till den fråga som Johan Schönström ställde (punkt 3) om huruvida förbrukare är inbjudna att delta i FCP-projektet, och meddelade att det kommer hållas en hearing i höst, där även förbrukare är välkomna. Tagesson meddelade också angående Schönströms fråga (punkt 15) huruvida nätkoden för nättariffer även kommer omfatta kostnader för utlandsförbindelser, att detta inte finns ett svar på än då ACER:s arbete med ramriktlinjerna inte kommit så långt ännu.

I övrigt inga kommentarer.

3 FRR-A – nordiskt projekt

Johan Linnarsson, Sweco, informerade om FRR-A projektet och hur en nordisk marknad för FRR-A skulle kunna fungera (se bilaga 2). Projektet är initierat av de nordiska TSO:erna och Linnarsson är projektledare.

Johan Schönström frågade om det kommer att innebära att man kommer att reservera kapacitet. Linnarsson svarade att grunden i koderna är att all kapacitet ska lämnas till marknaden, men att det kan finnas möjlighet att reservera kapacitet om det kan visas att det är samhällsekonomiskt fördelaktigt. Linnarsson konstaterade att reservation av kapacitet är en kontroversiell fråga.

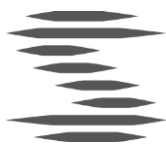
Torbjörn Forsberg frågade hur mycket FRR-A som Norge har. Linnarsson svarade att de i teorin i stort sett skulle kunna försörja hela Norden, men att flaskhalsar ställer till det.

Linnarsson berättade kort om de olika workstreams som projektet är uppdelat i, och att Sweco kommer att träffa producenter under mars-april.

Torbjörn Forsberg frågade hur hanteringen ser ut i utbytet mellan Sverige och Finland. Linnarsson svarade att i det fall utbytet av reserver skapar problem på gränsen så löser Fingrid detta med hjälp av interna regleringar.

4 Nättariff 2016

Anna Guldbrand informerade om status i nättariff 2016 (se bilaga 1). Svenska kraftnäts styrelse har godkänt förslaget till ändringar som presenterades för Elmarknadsrådets möte i september. Guldbrand nämnde de förändringar som görs vad gäller tillfälliga abonnemang, som från 2016 kommer att debiteras med grund i utfall istället för bokad kapacitet. Fördelningen av tariffen på inmatning respektive uttag justeras som ett steg mot en jämnare fördelning från relationen idag som ligger kring 33 % för inmatnings-

kunder och 67 % för uttagspunkter. Fortsatt utjämning kommer att ske med maximalt någon procentenhet per år under den närmaste fyraårsperioden.

Jan-Ola Silver frågade om Svenska kraftnät överväger att ge dispens för överträdande om det beror på aktiverad FRR-A. Guldbrand svarade att Svenska kraftnät tar med sig den frågan.

5 Ny avtalsstruktur inom Svenska kraftnät

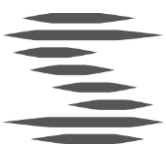
Anna Guldbrand informerade om att Svenska kraftnät gör ändringar i avtalsstrukturen på så vis att allmänna avtalsvillkor görs gemensamma för ett antal av Svenska kraftnäts avtal. Det gäller anslutningsavtal, anläggningsavtal och nyttjandavtal och föreslås för nyttjandavtalet träda i kraft 2016. Information och dialog med marknaden sker främst genom Svenska kraftnäts Planeringsråd. Balansansvarsavtalet omfattas inte av ändringen.

6 Information om Tennes-studie

Magnus Thorstensson informerade om den studie som TenneT låtit göra av hanteringen av gränskapacitet mellan Tyskland och Danmark (se bilaga 3). Thorstensson konstaterade att det inte handlar om flaskhalsar i gränsen mellan Tyskland och Danmark, utan inne i Tyskland, och att det därmed är ett typiskt fall av att flaskhalsar flyttas till gräns. Studien visar att en annan hantering av de interna flaskhalsarna leder till kostnader i området Tyskland/Danmark men välfärdsvinster i länderna runt omkring (t ex Sverige).

Svensk Energi har skickat ett brev till kommissionen, med kopia till ACER, med anledning av rapporten där man bl.a. hänvisar till den anmälan som gjordes gentemot Svenska kraftnät om flytt av flaskhalsar till gräns.

Björn Klasman informerade att den svenska regeringen av den tyska regeringen inbjödits till samtal för diskussioner om kapacitetsmarknader, och att den svenska regeringen hade för avsikt att ta upp handelsbegränsningar vid mötet.

7 Hansa Power Bridge

Fredrik Wik informerade om en s.k. Feasibility Studie om en ny kabelförbindelse mellan Sverige och Tyskland som Svenska Kraftnät och den tyska TSO:n 50 Hertz har genomfört under 2014 (se bilaga 1). Man har genomfört ekonomiska analyser, tittat på möjliga sträckningar på land och till havs samt studerat olika tekniska lösningar. Studien har visat på samhällsnytta för enskilda år, men också t.ex. frekventa byten av handelsriktningar. Wik poängterade att detta är en första studie, och att det behöver göras ytterligare analyser.

Johan Schönström frågade om inte ännu en kabel skulle ge ytterligare problem för Tyskland, utifrån redan konstaterade effekter som presenterats i TenneT-studien? Wik menade att Tyskland nog ser fördelar med en ny kabel då de kan dra nytta av svensk vattenproduktion för att balansera av förnybar energi i Tyskland.

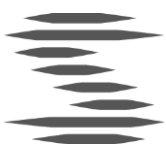
Daniel Nordgren frågade hur transparenta Svenska kraftnät är med indata till studien? Till exempel gällande förnybar energi. Wik kunde inte svara på detta i detalj, men Tagesson menade att det i Svenska kraftnäts Perspektivplan finns mycket information om Svenska kraftnäts bedömningar, och den sträcker sig 10 år framåt i tiden.

8 Pilotprojekt på reglerkraftmarknaden

Fredrik Wik informerade om det pilotprojekt om utvidgning av den nordiska reglermarknaden som startats upp som en ENTSO-E pilot (se bilaga 1). Det har utförts s.k. Feasibility Studies på utvidgning av den nordiska reglerkraftmarknaden till de närliggande länderna, omfattande Tyskland, Polen samt de baltiska länderna.

Wik informerade om att Sverige är tveksamma till analysen av de ekonomiska effekterna i den tyska studien, vilket man också framfört, då man antagit att det inte finns några flaskhalsar i Sverige. Stefan Braun frågade vilka antaganden man gjort i Tyskland, med tanke på TenneT-studien. Wik svarade att det inte är osannolikt att man gjort samma antaganden för Tyskland.

Torbjörn Forsberg frågade om FRR-A finns i de närliggande länderna också? Wik svarade att så är det.

Wik berättade att det inom kort kommer att beslutas hur publikt materialet kommer att bli.

Johan Schönström frågade hur viljan är från de andra TSO:erna att gå framåt i projektet. Wik svarade att viljan är god, och att till exempel Polen inte har många att samarbeta med (samarbete krävs ju enligt koden), vilket gör dem engagerade och seriösa.

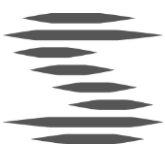
9 FCR – granskning av rapportering och prissättning

Anders Larsson informerade om det granskningsarbete av FCR (primärreglering) som Svenska kraftnät nu initierar (se bilaga 1). Det handlar om att möjliggöra en verifiering och granskning av leverantörernas tillgängliga kapacitet och att beräkningen av värdena följer Svenska kraftnäts faktablad. Svenska kraftnät avser att hänvisa till faktabladet i Balansansvarsavtalet, och att införa möjligheten till granskning. På motsvarande sätt avser Svenska kraftnät införa möjligheten till granskning av prissättningen i balansansvarsavtalet.

Torbjörn Forsberg frågade om det är aktuellt att kunna köpa en produkt med enbart nedreglering, t ex från vindkraftproduktion. Larsson sade att det idag inte är aktuellt, men att det är något som Svenska kraftnät får ta med sig om det är av intresse i framtiden. Det viktiga är att resursen är säkerställd för leverans till TSO:n.

Jan-Ola Silver frågade om det innebär att samma krav ställs på leverantörer i t ex Norge? Larsson svarade att de kommer att lyda under samma regelverk. (Korrigerad efter mötet: Vid en efterföljande faktakontroll visade sig svaret inte vara helt korrekt. Det är endast för aktörer som handlas upp inom Sverige för Svenska kraftnäts räkning som reglerna i balansansvarsavtalet är tillämpliga. För de utbyten med FCR som sker med utlandet utförs handeln direkt mellan TSO:er. I fallet med Norge handlar Svenska kraftnät då med Statnett.)

Larsson tydliggjorde skillnaden mellan de olika reserverna, där FCR-N och FCR-D triggas av *förändringar* i frekvensen, medan FRR-A jobbar mot en *målfrekvens* på 50.00 Hz, d v s de timmar den är aktiverad så försöker den återföra frekvensen till 50.00 Hz. Om frekvensen t ex har stabiliserats inom normalfrekvensområdet, men strax under 50.00 Hz, kommer däremot inte FCR-N och FCR-D att aktiveras. Regler-

kraftmarknaden, som är långsammare, nyttjas för att avlasta de automatiska reserverna, så att dessa åter frigörs.

Daniel Nordgren frågade om Svenska kraftnät är besvärade av prissättningsmodellen? Larsson svarade att det inte är den utan efterlevnaden av faktabladet och rimligheten i aktörernas kostnadspremier som är intressanta att följa upp. Tagesson fyllde i att de kraftigt ökande kostnaderna för reserver föranleder dessa åtgärder. Tagesson nämnde att det går att lämna synpunkter i remissförfarandet av balansansvarsavtalet.

10 Balansansvarsavtalet – översyn 2015

Jenny Lagerquist informerade om årets översyn av balansansvarsavtalet (se bilaga 1). Lagerquist beskrev att det kommer att löpa två parallella processer – en process för den ordinarie översynen med diverse förslag på förändringar/utredningar och en process för den förändring av avtalet som kommer göras med anledning av att NBS-projektets avräkningsavtal blir gällande i och med projektets roll-out under 2016. Avräkningsavtalet för NBS-projektet har nyligen remitterats, medan utredningen av eventuella förändringar med grund i NBS-projektets påverkan på nuvarande balansansvarsavtal är just nu pågående för att remitteras senare i vår. Även förändringsförslagen som utkommer av den ordinarie översynen kommer att remitteras under våren/sommaren för att sedan träda i kraft i november 2015. De förändringar som utkommer av den ordinarie översynen förs sedan in i det nya balansansvarsavtalet som träder i kraft i och med NBS-projektets roll-out under 2016. Det kommer därför inte att göras någon ny remiss på det nya balansansvarsavtalet i sin helhet.

Lagerquist presenterade de sakfrågor som Svenska kraftnät kommer att utreda och poängterade att det går bra att komma in med synpunkter ifall det är något särskilt som man anser att Svenska kraftnät bör ta hänsyn till vid utredningen av de presenterade frågorna. Synpunkter ska ha inkommit senast den 20 februari.

Daniel Nordgren nämnde att dagens deadline för produktionsförflyttningar ibland kan vara begränsande för intradag-handeln. Lagerquist välkomnade input till utredningen och uppmanade den att inkomma skriftligt.

Lagerquist förklarade att den ändring i beräkning av rörlig ersättning för FCR som man kommer att utreda vill man implementera med marginal innan avräkningen via

eSett träder ikraft – och detta är en anledning till att ändringarna i balansansvarsavtalet kommer införas före eSett tar över avräkningen.

11 NBS-projektet - status

Remiss av avräkningsavtal

Tania Pinzon informerade övergripande om de svar som inkommit på remissen av eSetts avräkningsavtal (se bilaga 4) som skickades ut i december med sista svarsdatum 23/1. Det har inte inkommit svar från så många remissinstanser (9 st av över 200 möjliga) men dock många synpunkter. Pinzon gav en sammanfattning av de frågor som lyfts i remissvaren, och bifogade en detaljerad sammanfattning av de inkomna svaren i presentationen för den som är intresserad av att läsa mer. eSett kommer att återkomma med vilka åtgärder som vidtas med anledning av de inkomna svaren i ett nästa steg.

Ett remissvar finns inte inkluderat i presentationen med anledning av en begäran om sekretess. eSett har dock i efterhand fått lov att kommunicera även dessa synpunkter och de kommer att behandlas i den kommande hanteringen av remissvaren.

Stig Åhman frågade om formeln för beräkning av säkerheter står i avtalet samt bakgrunden för denna. Robert Thelander svarade att man i avtalet hänvisar till handboken, och att det återfinns i kapitel 9 och specifikt avsnitt 9.3 för formel och förklaring.

Länk till handbok:

<http://www.nbs.coop/sites/default/files/materials/NBSHandbook%20v2.0.pdf>

Pinzon avslutade med att säga att det fortfarande går bra att lämna synpunkter, men att synpunkterna bör lämnas snarast möjligt för att de ska kunna beaktas.

NBS-projektet – status

Robert Thelander informerade om status i NBS-projektet (se bilaga 1). Thelander gav en uppdatering kring tidplanen och kommenterade att rapporten som Ei tagit fram ("Regelförändringar som möjliggör nordisk balansavräkning" - Ei R2014:06) lämnades till ansvarigt departement i februari 2014. Rapporten beskriver de förändringar som behöver genomföras i Ellagen samt förordningen men tar inte upp förändringar i

mätföreskrifterna. En proposition kring förändringarna i Ellagen kommer att läggas fram i maj 2015 och beslut kommer att fattas någon gång efter sommaren. Arbetet med en anpassning av förordning och föreskrift kommer att kunna inledas därefter.

Thelander informerade om "Commissioning plan" (plan för driftsättning), som ska fungera som en guideline för aktörerna inför övergången till den nordiska balansavräkningen. I planen för driftsättning finns också checklistor för typaktörer som är tänkta att kunna utgöra stöd i de interna förändringsprojekten. Thelander nämnde även att exempelfiler för XML tagits fram, och att det går att lämna förslag på ytterligare sådana.

Den 28:e januari hölls en informationsdag för nätägare. Det samlade materialet från informationsdagen finns att ladda ned här: <http://www.svk.se/NBS-Informationsdag>

Torbjörn Forsberg frågade om en balansansvarig kommer att kunna skicka direkt till eSett? Pinzon svarade att beslut kring detta kommer att fattas inom kort. (Efter mötet har beslut kring rapportering av bilateral handel fattats. Bilateral handel kommer fortsatt att rapporteras in till Svenska kraftnäts kontrollrum.)

12 Nord Pool Spot – nyheter i handelssystemet

Stig Åhman informerade om nyheter från Nord Pool Spot (Se bilaga 5). Åhman informerade särskilt om det utvecklingsarbete av handelssystemet som pågår, och då särskilt de förändringar som är enkla att genomföra tack vare att de är implementerade redan i den algoritmen, Euphemia, som används i det europeiska samarbetet. NPS kommer att hålla ett antal s.k. webinars/utbildningar i slutet av mars, och siktar på en lansering före eller strax efter sommaren. Åhman nämnde att man uppgraderat systemet Sesam, och den som vill fortsätta använda Ediel kan göra det, men kommer då inte att kunna använda de nya produkterna när de lanseras. Ediel kommer på sikt att utgå till förmån för en API/XML lösning som kommer att finnas till hands då nya produkter lanseras.

Johan Schönström frågade varifrån intresset kommer att införa en s.k. second auction. Åhman svarade att det är den danska TSO:n som drivit på i frågan, och det man avser uppnå är att få fram bud som inte tidigare lämnats in.

13 Projekt driftsäkerhet inklusive uppdrag i regleringsbrevet

Thomas Tagesson informerade om ett internt projekt om driftsäkerhet som startas upp i dagarna (se bilaga 1). Projektet kommer att inkludera driftsäkerhetsutredningar (varav vissa redan pågår) samt uppdrag ur regleringsbrevet som handlar om anpassning av elsystemet till en ökande andel intermittent produktion. En delrapportering ska ske till departementet i maj och den slutliga rapporteringen av uppdraget i regleringsbrevet ska ske i november. I övrigt innehåller projektet mycket tekniska frågor.

14 Effektreserven

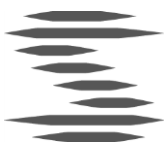
Thomas Tagesson informerade om effektreserven (se bilaga 1). Tagesson presenterade resultatet av upphandlingen av produktionsreserver för perioden 2015-2017, och gav en bild av vad som kommer att pågå inom effektproblematiken under 2015.

15 Status i Europeiskt arbete – nätkoder inom Marknad

Christina Simón informerade om status i arbete med nätkoder inom ENTSO-E (se bilaga 1). Simón gav en bild av var i beslutsprocessen de olika nätkoderna befinner sig, och visade hur arbetet med att implementera det nya regelverket kommer att bedrivas framöver på både europeisk, nordisk och nationell nivå.

Det nya regelverket träffar flera olika aktörskategorier såsom systemansvariga transmissionsnätsföretag (TSO:er), elbörser och tillsynsmyndigheter samt i viss mån även marknadsaktörer. Regelverket innebär att Svenska kraftnät kan komma att behöva anpassa sig till nya metoder som kan ge ändrade förutsättningarna för TSO- och börsverksamheten jämfört med idag.

Det kommande regelverket anger också flera olika tidsfrister för när i tiden mer specificerade regler ska tas fram av TSO:er och beslutas av tillsynsmyndigheter. I vissa fall

krävs att TSO:erna inom en region gemensamt tar fram förslag till metod för en viss hantering och i andra fall krävs att alla TSO:er inom Europa tar fram ett gemensamt förslag som sedan beslutas av alla europeiska tillsynsmyndigheter. Ett exempel på ett regionalt beslut är metod för hur handelskapaciteter ska beräknas.

Sammantaget kräver implementeringen av det nya regelverket en hög grad av koordinering mellan olika TSO:er och tillsynsmyndigheter och på flera geografiska nivåer.

16 Uppdaterat Ediel-avtal

Tania Pinzon informerade kort om att nuvarande Ediel-avtal ska ändras för första gången på många år (se bilaga 1). Ändringarna föranleds främst av NBS, men det föreslås också ytterligare några förändringar. Avtalet kommer att remitteras senare i vår, och synpunkter går också att lämna till Svenska kraftnäts Ediel-experten. Informationen kommer också att ges till Beslutsgruppen inom ramen för elmarknadsutveckling.

17 Övriga frågor

Inga övriga frågor.

18 Kommande möten

Det beslutades att tacka ja till Martin Brinks erbjudande om platsbesök med föredrag om GoBiGas-anläggningen och att därmed förlägga nästa möte till Göteborg. Mötet förlängs med en timme, och mötestiden som fastställdes efter mötet framgår nedan.

- Tisdag 19 maj kl **09.30-15.30 i Göteborg** (observera starttiden). **Samling 09.15** vid centralstationen, Nils Ericssonterminalen, exakt plats meddelas senare.
- Tisdag 15 september kl 10.00-15.00 i Sundbyberg
- Tisdag 24 november kl 10.00-15.00 i Sundbyberg

Bilagor:

Bilaga 1 – Information från Svenska kraftnät (punkt 4-5, 7-10, 13-16)

Bilaga 2 – Information från Sweco/Svenska kraftnät (punkt 3)

Bilaga 3 – Information från Svensk Energi (punkt 6)

Bilaga 4 – Information från eSett/Svenska Kraftnät (punkt 11)

Bilaga 5 – Information från NPS (punkt 12)

